

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ветеринарної репродуктології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету
Микола ЦВІЛІХОВСЬКИЙ
_____ 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри акушерства,
гінекології та біотехнології
відтворення тварин
Протокол № 14 від “4” червня 2024 р.
Завідувач кафедри
Олександр ВАЛЬЧУК

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза
Гарант ОП
Лариса Шевченко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
«ВЕТЕРИНАРНЕ АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ І АНДРОЛОГІЯ»**

Спеціальність: **212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»**
Освітня програма: **«Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»**
Факультет ветеринарної медицини
Розробник: Бородиня В. І., доцент кафедри ветеринарної репродуктології,
канд. вет. наук, доцент

Київ – 2024 р.

Вступ

Навчальна дисципліна «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія», будучи клінічною, займає чільне місце в системі підготовки і формування фахівця ветеринарної медицини ОС «Магістр» за спеціальністю 212 – «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» і поряд з іншими клінічними дисциплінами остаточно формує його майбутній фаховий профіль.

Дисципліна «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія» формує ветеринарного фахівця впродовж теоретичного і практичного навчання з питань фізіології і патології процесів, які відбуваються в організмі і репродуктивних органах під час: осіменіння, запліднення, вагітності, родів і післяродовому періоді; хвороб статевих органів та молочної залози, а також з профілактики неплідності та хвороб новонароджених; з біотехнології відтворення тварин – штучного осіменіння, трансплантації ембріонів (зигот); застосування біологічно активних речовин, які регулюють і відновлюють функцію репродуктивних органів, з урахуванням технологічних та екологічних аспектів, у процесі відтворення тварин.

Складовою частиною навчального плану підготовки лікаря ветеринарної медицини ОС «Магістр» за вказаною спеціальністю є навчальна практика з «Ветеринарного акушерства, гінекології і андрології». Вона проводиться на 4 курсі в обсязі 30 годин (5 робочих днів) на академічну групу.

Традиційно на кафедрі акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин навчальну практику студентів узгоджують з виробничою діяльністю служби ветеринарної медицини і обов'язково проводять на базі навчально-дослідних господарств Національного університету біоресурсів і природокористування України. При цьому, режим роботи групи студентів визначає викладач – керівник практики, пов'язуючи його з розпорядком дня і графіком виробничих процесів тваринницької ферми, який має місце у господарстві.

Програму навчальної практики і умови її проведення погоджують з головним лікарем ветеринарної медицини господарства перед початком навчальної практики, та затверджують завідувач кафедри і декан факультету.

Програма навчальної практики орієнтована на формування необхідних професійних знань, умінь та навичок, які забезпечують досягнення рівня професійної компетенції, достатньої для реалізації майбутньої виробничої діяльності.

Мета практики

Основна мета навчальної практики полягає у формуванні компетенцій, з отримання професійних умінь і навичок, для подальшого освоєння загальних і професійних компетенцій, через поглиблення, доповнення та закріплення теоретичних і практичних знань і вмінь, отриманих у процесі теоретичного навчання з дисципліни, набуття практичних навичок в умовах виробництва з питань організації і проведення заходів з діагностики, лікування і профілактики акушерської та гінекологічної патології, хвороб молочної залози і

новонароджених тварин, діагностики вагітності і неплідності, організації та проведення акушерської та гінекологічної диспансеризації, досконале оволодіння організаційними і виробничими складовими технологічних процесів у біотехнології відтворення, а також застосовування їх у майбутній професійній діяльності.

Завдання практики

Реалізація окресленої мети включає обов'язкове виконання кожним студентом або підгрупою студентів тем і завдань, запланованих до виконання у програмі практики.

Основними завданнями навчальної практики з дисципліни «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія» є:

- навчитись методам визначення стадій статевого циклу, оптимального часу осіменіння (парування), штучного осіменіння самок, визначення показників якості отриманого еякуляту плідників, роботи з документацією на племпідприємствах і пунктах штучного осіменіння;

- оволодіти методами контролю та аналізу відтворення продуктивних тварин та визначення економічного збитку від неплідності;

- освоїти навички діагностики патологій молочної залози і методи проведення комплексних лікувально-профілактичних заходів проти маститу та брати участь в них;

- набути практичних навичок із застосування сучасних методів діагностики, лікування і профілактики основних видів акушерської, гінекологічної та андрологічної патології у тварин.

Обов'язковим для зарахування матеріалів навчальної практики для підгрупи є заповнення робочої відомості показників нативної сперми у бугаїв, журналу акушерської та гінекологічної диспансеризації, робочої відомості клініко-гінекологічного дослідження корів, робочої відомості клінічного дослідження молочної залози та лабораторного дослідження її секрету, (додатки А, Б, В, Г).

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарії, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій у напрямку ветеринарного акушерства, гінекології, андрології та біотехнології відтворення тварин.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

ФК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

ФК 4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

ФК 5. Здійснювати необхідні діагностичні акушерсько-гінекологічні заходи.

ФК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК 9. Здатність проводити акушерсько-гінекологічні та хірургічні заходи і операції.

ФК 20. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.
3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.
4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.
5. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.
6. Розробляти карантинні та оздоровчі заходи, методи терапії, профілактики, діагностики та лікування хвороб різної етіології.
7. Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.
8. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.
9. Знати правила та вимоги щодо біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.
10. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.
11. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

Бази практики

Базами для проведення навчальної практики студентів є навчально-дослідні господарства: ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О. В. Музиченка», ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція», ВП НУБіП України «Навчально-дослідне господарство «Ворзель»; навчальні лабораторії кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин і факультету ветеринарної медицини; навчально-науково-виробничий Клінічний центр «Ветмедсервіс».

Організація проведення практики

Навчальна практика з дисципліни «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія» узгоджується з навчальним планом вищого навчального закладу і проводиться у відповідності з Положенням про навчальну практику студентів закладів вищої освіти України, в яких передбачена підготовка лікаря ветеринарної медицини з безпеки та якості сільськогосподарських харчових продуктів.

Організація і проведення навчальної практики з «Ветеринарного акушерства, гінекології і андрології» здійснюється згідно наказу ректора університету. Наказ на практику формується за поданням завідувача кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин і обов'язково узгоджується з деканом факультету ветеринарної медицини та навчальним відділом Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Навчальна практика проводиться на базі ВП НДГ НУБіП України.

Організацію і керівництво навчальною практикою здійснює викладач кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин за безпосередньої участі лікарів ветеринарної медицини НДГ, які є базами практики. Керівництво ВП НДГ НУБіП України і відповідальні спеціалісти забезпечують студентів потрібною для цього інформацією і документацією (журналом парувань, журналом відтворення стада ВРХ, даними про стан відтворення інших видів тварин, які утримуються в господарстві тощо) та, за потреби і можливості, матеріалами для проведення лікувально-профілактичних заходів.

До навчальної практики допускають студентів, які повністю виконали програму теоретичної підготовки: прослухали курс лекцій та лабораторних занять в повному обсязі, у відповідності до навчальної програми з дисципліни. На період проходження практики академічна група та викладачі поселяються в гуртожиток ВП НДГ НУБіП України.

Перед початком навчальної практики викладач інформує студентів підопічної групи щодо особливостей і специфіки практичної діяльності під час перебування на практиці, дає характеристику бази проходження практики, населеного пункту і місцевості, умов і правил проживання в гуртожитку, проводить загальний інструктаж з техніки безпеки. Після прибуття на місце проведення практики, відповідальний у ВП НДГ НУБіП України за охорону праці інженер, проводить інструктаж студентам, які в спеціальному журналі відмічають свою присутність і розписуються за його одержання. На фермі студентам проводять окремий інструктаж з техніки безпеки та правил перебування на території ферми, в тваринницьких приміщеннях, щодо поводження з тваринами, проведення діагностичних і лікувально-профілактичних заходів.

Академічну групу студентів поділяють на підгрупи чисельністю 5–7 чоловік, призначають старших кожної підгрупи. Студенти кожної підгрупи під керівництвом викладача впродовж робочого дня виконують окреме завдання, що є частиною навчального плану практики (одержання сперми від бугаїв,

визначення показників якості, осіменіння корів, проведення контролю та аналізу стану відтворення та захворюваності тварин на мастит і здійснення лікувально-профілактичних заходів для конкретної групи тварин, тощо).

Перед початком опрацювання кожного завдання викладач обов'язково перевіряє рівень і відповідність володіння теоретичним матеріалом студентів підгрупи для виконання практичної складової опрацьовуваної теми. У разі неготовності, студента(ів) не допускають до виконання завдання, поки той не оволодіє теоретичними знаннями для виконання відповідного завдання навчальної практики на належному рівні. Під час навчальної практики викладач консультує студентів, щоденно в кінці робочого дня здійснює контроль виконання завдань практики.

За кожною підгрупою для виконання програми навчальної практики закріплюється певне робоче місце. Студенти підгрупи отримують у лаборанта кафедри за списком матеріали, прилади, інструменти, які по завершенні терміну практики повертають на кафедру, у повній відповідності до переліку.

Починаючи з першого дня практики, кожен студент заповнює робочий зошит з навчальної практики, куди ретельно занотовує всю виконану роботу у відповідності до виконуваного завдання впродовж кожного дня практики. Наприкінці робочого дня, кожен студент повинен захистити опрацьовану ним тему, отримати відповідну оцінку і підпис керівника практики. Заповнений робочий зошит є загальною формою звітності студента за навчальну практику. Зошит повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та бути оформленим відповідно до вимог чинних нормативних актів.

Оцінювання практики здійснює викладач, який проводить навчальну практику в академічній групі студентів. Оцінка є комплексною і відображає сумлінність у виконанні завдань та досконале оволодіння методами, які використовуються в акушерстві та гінекології, а також теоретичні знання.

Після виконання усіх завдань навчальної практики з дисципліни, за результатами проведеної особисто роботи та на підставі записів у щоденнику, студент оформляє звіт з навчальної практики, який є підставою для одержання заліку. Його перевіряє і оцінює керівник практики, після чого навчальна практика з даної дисципліни вважається завершеною.

Студенти, які проживають під час навчальної практики у гуртожитку ВП НДГ НУБіП України, несуть матеріальну відповідальність за втрачене або пошкоджене майно в гуртожитку та навчальне обладнання лабораторії та кафедри.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин (за наявності підтверджуючого документа), терміни її виконання можуть бути перенесені на інший період.

За умов не виконання програми практики (повністю або частково) без поважних причин, студента повторно направляють у науково-дослідне господарство для проходження практичного навчання в інший час. Завдання, передбачені у програмі навчальної практики, мають бути виконані в повному обсязі, результати виконаних робіт оформлені за вимогами у робочому зошиті. Керівництво

практикою, у такому разі, за наказом здійснює головний спеціаліст з ветеринарної медицини ВП НДГ НУБіП України.

Зміст практики

Зміст практики полягає у набутті студентами навиків проведення штучного осіменіння різних видів тварин, діагностичних досліджень та лікувально-профілактичних заходів у нормі і за різних видів акушерської, гінекологічної та андрологічної патології.

Орієнтовний тематичний план

Назва теми	Кількість годин		
	Всього	із них	
		аудиторні	самостійна робота
Тема 1. Біотехнологія відтворення тварин.	6	6	
Тема 2. Діагностика вагітності с.-г. тварин. Хвороби вагітних, їх діагностика, лікування та профілактика.	6	6	
Тема 3. Фізіологія і патологія родів і післяродового періоду у тварин. Хвороби новонароджених.	6	6	
Тема 4. Хвороби та функціональні розлади молочної залози. Мастит.	6	6	
Тема 5. Гінекологічні хвороби тварин. Аналіз та захист матеріалів практики. Проведення заліку.	6	6	
Всього	30	30	

Індивідуальні завдання

Для досягнення мети і виконання завдань навчальної практики, кожен студент, працюючи у підгрупах, зобов'язаний виконати отримане на період практики індивідуальне завдання відповідно до його змісту, впродовж терміну практики. Завдання включає:

- заповнення журналу відтворення стада та результатів АГД;
- підрахунок економічних збитків від неплідності досліджуваних корів,
- аналіз раціону годівлі корів;
- аналіз результатів гематологічних та біохімічних досліджень крові корів;
- оформлення витягів з історії хвороби неплідних корів;

– заповнення відомості за результатами дослідження корів на наявність клінічної і субклінічної форм маститу (клінічного і лабораторного дослідження на мастит);

– заповнення відомості клініко-гінекологічного дослідження неплодних корів (за результатами дослідження корів) ;

– складання алгоритму дій (алгоритм – це послідовність точно визначених дій, що однозначно призводять до вирішення поставленого завдання) для визначення стану відтворення у господарстві (на фермі, у групі доярки) та розмірів збитків від неплодності та маститу (хвороб молочної залози) ;

– персональне дослідження 10 корів чи телиць з аналізом їх стану відтворення та результатів діагностики і лікування патології молочної залози чи тварин з неплодністю проводиться самостійно під контролем лікаря ветеринарної медицини ВП НДГ НУБіП України та керівника практики.

У випадку виробничої потреби чи бажання студента (з урахуванням його майбутньої підготовки), він може провести аналіз відтворення необхідної кількості свиноматок, кобил, овець, кіз, тощо.

Методичні рекомендації

Для проходження навчальної практики з дисципліни «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія» викладач кафедри ознайомлює студентів з робочою програмою та забезпечує їх необхідними методичними матеріалами для оформлення щоденника і звіту з практики.

Щоденник з навчальної практики заповнюють згідно вимог, що представлені в ньому, з повним аналізом отриманих результатів, висновками і звітом. Під час складання заліку необхідно пояснити наведені дані.

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів

Для виконання завдань навчальної практики, кафедра забезпечує студентів засобами для фіксації і приборкання тварин, діагностичним обладнанням, акушерськими інструментами та інструментами для штучного осіменіння тварин, наявними матеріалами і препаратами для проведення лабораторних досліджень, діагностики і лікування тварин, засобами особистої гігієни і медичною аптечкою. Крім цього, студенти використовують матеріально-технічне оснащення бази проведення навчальної практики – ВП НДГ НУБіП України.

Навчально-методичне забезпечення практики студентів включає: натрію бікарбонат; натрію хлорид; кальцинована сода; натрію цитрат; етиловий спирт; вата; піхвові дзеркала; разові поліетиленові рукавички; шприц-катетер; мікрошприц-катетер; ПОС-5; УЗК-5; ебонітовий катетер; бинт; піпетки; ампули; полістиролові катетери; дистильована вода; посуд для розчинів; 2 відра; 3 тази; ганчірки та щітки для миття тварин; 2-3 шкребки; корпуси штучної вагіни – 3-4 шт.; гумові камери – 3-4 шт.; фіксаційні кільця – 9-12 шт.; спермоприймачі – 3-4 шт.; тримачі спермоприймачів – 3-4 шт.; краники – 3-4 шт.; вазелін – 300-500

г; ебонітові палички – 2-3 шт.; металева кружка – 1-2 шт.; лійка скляна або пластикова; йоржик; кальцинована сода або пральний порошок – 500 г; скарифікатор Г. К. Корчака; термометр; спиртові тампони; пінцет; гаряча та холодна вода.; мило-2 шт.; свіжоотримана сперма; градуйовані піпетки; мірні циліндри; марлеві серветки; електричний столик; мікроскопи – 6 шт.; камери Горяєва; оптичні стандарти; 3 %-й розчин кухонної солі; еритроцитарні та лейкоцитарні меланжери; предметні та накривні скельця; флакончики з-під антибіотиків; вата біла; гаряча та холодна вода; рушники; 2,9 %-й розчин натрію цитрату. предметні і покривні скельця; шліфувальне скло; 5 %-й водний розчин еозину, виготовлений на 3 %-му розчині натрію цитрату; 1 %-й розчин метиленового синього; 2,9 %-й розчин натрію цитрату; 96 %-й етиловий спирт; 5 %-й спиртовий розчин йоду; 2-3 мікроскопи; 2 кювети; 2 піпетки.

Фартух акушерський, поліетиленові рукавиці, відра, мило, рушники, спиртовий розчин йоду, прямі та зігнуті ножиці, піхвове дзеркало, флакони з під антибіотиків, пробірки бактеріологічні, спиртівки, робочий розчин мідного купоросу з питомою вагою 1,008, 25 %-й розчин NaOH, предметі скельця, мікроскоп, гематоксилін-еозин, 3 %-й розчин гідропериту, концентрована соляна кислота, 1 %-й розчин фенілгідазину, 96°-й спирт-ректифікат, фарба Романовського-Гімза, предметні скельця, мікроскопи, 10 %-й розчин формаліну, лічильні камери Горяєва, акушерські інструменти, 1 %-й розчин оцтової кислоти, 20 %-й розчин трихлороцтової кислоти, паперові фільтри, лійки, азотна кислота, 33 %-й розчин натрію їдкоого, спиртівка, корки, фізіологічний розчин, шприци на 5; 10; 20 мл; гормональні, нейротропні препарати, ложка-катетер, антибіотики, сульфаніламідні препарати, готові комплексні препарати антибіотиків і сульфаніламідів (порошки, капсули, емульсії, супозиторії, суспензії тощо) 0,5 %, 1 % та 10 %-й розчин новокаїну, іхтіол, АСД фракція 2, термометри, шприци на 5, 10, 20 мл, Каліфорнійський маститний тест, реактив Profilac Reagent N (Westfalia), електронний визначник маститу DRAMINSKI, 2 %, 10 %-й розчин мастидину, 1 %-й розчин метиленової синьки, 0,2 %-й водно-спиртовий розчин бромтимолблау, 4 %-й розчин NaOH, молочні катетери різних діаметрів, молочно-контрольні пластинки, індикаторні картки, антибіотики, сульфаніламідни, мастисан А, В, Е, Бровамаст 1Д, Бровамаст 1Д, мастилекс, біцилін 3; 5, ізотонічний розчин натрію хлориду, окситоцин, пітуїтрин, іхтіолова мазь, 5 %-й спиртовий розчин йоду, 40 %-й розчин глюкози, 10 %-й розчин кальцію хлориду та кальцію глюконату, розчин новокаїну, шприц Жане, спиртівки, гормональні, нейротропні препарати, простагландини, вітамінні, тканинні препарати.

Вимоги до написання звіту

Починаючи з першого дня практики, кожний студент заповнює зошит-звіт з навчальної практики, куди ретельно занотовує всю виконану роботу впродовж кожного дня практики. Зошит, підписаний і оцінений керівником практики, є загальною формою звітності студента за навчальну практику. Зошит повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів

програми практики та бути оформленим відповідно до вимог чинних нормативних актів.

Студент складає звіт на основі щоденника навчальної практики наприкінці терміну перебування на практиці.

У звіті узагальнюються результати проведеної роботи з дисципліни «Ветеринарне акушерство, гінекологія і андрологія», отримані студентом в процесі виконання завдань навчальної практики з повним аналізом отриманих результатів і висновками.

У висновках сформулювати власну думку щодо принципових позитивних чи негативних фактів організації виробничих процесів у тваринницькому секторі, які мають прямий вплив на стан відтворення тварин у господарстві (умови утримання і годівлі тварин, раціони і кормова база, проведення діагностичних, лікувальних і профілактичних заходів, яких потребують тварини). Вказати перелік конкретних заходів, спрямованих на усунення недоліків, які, на думку студента, є причиною зниження показників відтворювальної здатності тварин, і стануть ключовим фактором до їх покращення.

Форми та методи контролю

Обов'язковою для студента є наявність робочого зошита і методичної літератури під час виконання завдань навчальної практики.

Результати виконаної роботи, власних досліджень та їх аналіз студент записує в щоденник навчальної практики, який надає для оцінювання керівнику практики *щоденно*. Після виконання програми навчальної практики і оформлення звіту, який є підставою для її зарахування, остання вважається завершеною.

Оцінювання практики проводиться викладачами, що вели навчальну практику, за сумлінність у виконанні завдань та досконале оволодіння методами, які використовуються у акушерстві та гінекології, а також за теоретичні знання.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений на інший період.

За умов не виконання програми практики (повністю або частково) без поважних причин, студенту може бути надане право повторного проходження практичного навчання в інший час.

Рекомендовані джерела інформації

1. Яблонський В. А. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології / В. А. Яблонський, С. П. Хомин, Г.М. Калиновський та ін. // Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
2. Яблонський В. А. Практичне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології : навч. посіб. III–IV рівнів акредитації із спец. «Вет. медицина» / В. А. Яблонський. – К. : Мета, 2002. – 319 с. : іл.
3. Яблонський В. А. Біотехнологія відтворення тварин : навч. посіб. для підготовки фахівців в аграр. вищ. навч. закладах III–IV рівнів акредитації з

- напряму 1305 «Вет. медицина» / В. А. Яблонський. – К. : Арістей, 2004. – 296 с.
4. Yablonsky V. A. Obstetrics, Gynecology and Biotechnology of Animal Reproduction / V. A. Yablonsky. – К. : ТОВ «Анва-прінт», 2009. – 185 с.
5. Яблонський В. А. Патологія молочної залози : лекція для слухачів потоку магістратури з дисципліни «Акушерство, гінекологія та біотехнологія розмноження тварин з основами андрології» / В. А. Яблонський, В. Й. Любецький, В. І. Бородиня ; Нац. аграр. ун-т. – К. : НАУ, 2004. – 45 с.
6. Морфологія та фізіологія статевих органів самців (метод. вказівки з курсу «Практичне акушерство, гінекологія та штучне осіменіння с.-г. тварин» для самостій. роботи студ. Спец. 6.11010101 – «Вет. медицина») / В. Й. Любецький, О. А. Вальчук, С. С. Деркач, Ю. В. Жук, В. І. Бородиня, В. М. Мазур, В. В. Ковпак. [та ін.]. – К. : Вид. центр НУБіП України, 2017. – 46 с.
7. Вальчук О. А., Бородиня В. І., Слепченко В. М. Отримання сперми у плідників та оцінка її якості : метод. вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин» для самостій. роботи студ. Спец. 8.130.501 – «Вет. медицина» / . – К. : ТОВ «Атопол», 2009. – 164 с.
8. Бородиня В. І. Слепченко В. М., Вальчук О. А. Приготування розчинів, тампонів, серветок, фільтрів. Знезараження їх та інструментів, що застосовують при штучному осіменінні сільськогосподарських тварин : метод. вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин» для самостій. роботи студ. Спец. 8.130.501 – «Вет. медицина» – К. : ТОВ «Атопол», 2009. – 24 с.
9. Бородиня В. І., Лозова Л. В. Неплідність і яловість у корів : метод. вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин» для самостій. роботи магістрів. Спец. 8.130.501 – «Вет. медицина» – К. : ТОВ «Анва-прінт», 2010. – 58 с.
10. Бородиня В. І., Лозова Л. В. Розморожування сперми плідників сільськогосподарських тварин. Техніка безпеки і правила роботи з криогенним обладнанням : метод. вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин» для самостій. роботи магістрів. Спец. 8.130.501 – «Вет. медицина» – К. : ТОВ «Анва-прінт», 2010. – 53 с.
11. Оцінка якості сперми плідників за виживанням сперміїв. Методика визначення мікробного забруднення, колі-титру і колі-індексу сперми : метод. вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин» для самостій. роботи магістрів. Спец. 8.130.501 – «Вет. медицина» / В. І. Бородиня, Л. В. Лозова, Т. О. Гаркавенко [та ін.] ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К. : ТОВ «Анва-прінт», 2010. – 74 с.
12. Штучне осіменіння сільськогосподарських тварин і птахів : метод. розробка з курсу «Штучне осіменіння с.-г. тварин» для самостій. роботи магістрів. Спец. 7.130.501 – «Вет. медицина» / В. М. Слепченко, О. А. Вальчук, В. І. Бородиня, М. М. Михайлюк. – К. : ТОВ «Анва-прінт», 2008. – 140 с.
13. Трансплантація ембріонів у сільськогосподарських тварин : метод. вказівки для проведення лаб.-практ. занять. Спец. 7.130.501 – «Вет. медицина» / В. А. Яблонський, В. Й. Любецький, В. М. Лакатош Г. І. Підпригора, С. К. Юхимчук, В. М. Слепченко, В. І. Бородиня. [та ін.] ; Нац. аграр. ун-т. – К.,

2004. – 48 с.

14. Technological and veterinary-sanitary rulls of work with sperm : метод. вказівки для лаб.-практ. занять зі студ. Спец. 7.130.501 – «Вет. медицина» / В. А. Яблонський, В. Й. Любецький, В. М. Слепченко, В. І. Бородиня, Ю. В. Жук. [та ін.] ; Нац. аграр. ун-т. – К. : НАУ, 2004. – 14 с. – Англ. мовою.

15. Любецький В. Й., Михайлюк М. М., Жук Ю. В., Бородиня В. І., Слепченко В. М. Хвороби новонароджених тварин / Методична розробка з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» для самостійної роботи студентів. Видавничий центр НАУ. Київ – 2007. – 26 с.